

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Μαθησιακές Δυσκολίες: δυσλωσσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον

Ενότητα 3: Πρώιμη διάγνωση και χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών από την προσχολική μέχρι την εφηβική ηλικία

Ζακοπούλου Βικτωρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τμήμα Λογοθεραπείας

Μαθησιακές Δυσκολίες: δυσλωσσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον

Ενότητα 3: Πρώιμη διάγνωση και χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών από την προσχολική μέχρι την εφηβική ηλικία

Ζακοπούλου Βικτωρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

Στο τέλος της ενότητας οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν :

- ✓ γιατί είναι αναγκαία η πρώιμη παρέμβαση και πότε πρέπει να γίνεται αξιολόγηση των μαθησιακών δυσκολιών
- ✓ Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική, σχολική και εφηβική ηλικία

Περιεχόμενα ενότητας

1. Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης
2. Ηλικιακές περίοδοι αξιολόγησης
3. Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών
 - 3.1. στην προσχολική ηλικία
 - 3.2. στη σχολική ηλικία
 - 3.3. στην εφηβική ηλικία
 - 3.3.1 το περιβάλλον του εφήβου

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

**Πρώιμη διάγνωση και χαρακτηριστικά των
μαθησιακών δυσκολιών από την προσχολική
μέχρι την εφηβική ηλικία**

Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης (1 από 5)

- Κύριοι στόχοι της πρώιμης παρέμβασης ορίζονται
 - η πιθανότητα το παιδί να αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα ή να προχωρά με αργούς ή διαφορετικούς ρυθμούς σε σχέση με τα άλλα παιδιά όσον αφορά ορισμένες δεξιότητες,

Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης (2 από 5)

- η δυνατότητα αναπαιδαγώγησης των παιδιών αυτών στις συγκεκριμένες δεξιότητες
- η δυνατότητα πρόγνωσης των επιπτώσεων των δυσκολιών της προσχολικής ηλικίας στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης (3 από 5)

- Επιπρόσθετα, εκείνο που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η χρονική στιγμή εφαρμογής ενός συστήματος επανεκπαίδευσης.
- Θεωρείται ότι πρέπει να αρχίσει όσο το δυνατό πιο νωρίς, καθώς όσο πιο μικρό είναι το παιδί που επανεκπαιδεύεται τόσο λιγότερο μακρόχρονη θα είναι η επανεκπαίδευσή του.

Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης (4 από 5)

Κίνδυνο δημιουργεί η άποψη ότι ένα «τέτοιο» παιδί χρειάζεται να παραμείνει για δεύτερη χρονιά στο νηπιαγωγείο.

Αναγκαιότητα πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης (5 από 5)

Αυτό που πραγματικά χρειάζεται είναι η δυνατότητα να ακολουθεί τα εξελικτικά στάδια μάθησης, σε ένα, όμως, **διαφορετικά οργανωμένο και συγκροτημένο σύστημα εκπαίδευσης**, που αντιμετωπίζει τις δυσκολίες του αλλά και **αναδεικνύει και τις δυνατότητές του.**

Βασική αρχή της ψυχοπαιδαγωγικής της ένταξης:

- Η εφαρμογή ενός εξατομικευμένου προγράμματος κατάλληλα προσαρμοσμένου στις επιμέρους και ιδιαίτερες δυσκολίες του εκάστοτε παιδιού.

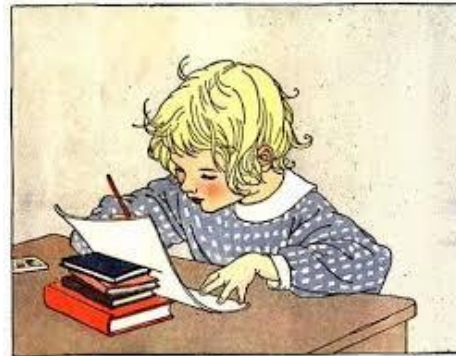

Ηλικιακές περιόδους

Χρονικές περιόδους αξιολόγησης και καταγραφής της εξελικτικής πορείας των μαθησιακών διαταραχών:

- α) προσχολική
- β) σχολική
- γ) εφηβική
- δ) ενήλικη

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική ηλικία (1 από 14)

- **Αργοί ρυθμοί:**

1. στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των μηχανισμών φωνολογικής κωδικοποίησης και επεξεργασίας των γλωσσικών ερεθισμάτων, αδυναμία φωνηματικογραφημικής αντιστοιχίας, αδυναμία σημασιολογικής αναγνώρισης και επεξεργασίας άγνωστων ή ανύπαρκτων λέξεων (nonwords),

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική ηλικία(2 από 14)

- Αργοί ρυθμοί:
- 2. στην **ανάπτυξη της ψυχοκινητικότητας**: δόμηση της κυρίαρχης πλευρίωσης, αντίληψη των εννοιών δεξί-αριστερό, κατάκτηση της αδρής (λεπτής) κινητικότητας και της γραφοκινητικότητας, δόμηση του σωματικού σχήματος, κατάκτηση του χωροχρονικού προσανατολισμού και του οπτικο-κινητικού συντονισμού

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική ηλικία (3 από 14)

- **Αργοί ρυθμοί:**
- 3. στη **νευροφυσιολογική ανάπτυξη και λειτουργία των μηχανισμών μνήμης (βραχυπρόθεσμης), αντίληψης (οπτικής και ακουστικής) και προσοχής (δυνατότητα εστίασης στα γνωστικά αντικείμενα).**
- Επισημαίνεται ότι όλες οι παραπάνω επιβραδύνσεις σηματοδοτούν κατοπινές δυσκολίες κατανόησης και επεξεργασίας του γραπτού λόγου κατά τη σχολική ηλικία.

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (4 από 14)

- Λάθη τα οποία, κατά τη διαδικασία της **ανάγνωσης**, επισημαίνουν δυσκολίες
 - στην αντίληψη,
 - κωδικοποίηση
 - επεξεργασία των συμβόλων – γραφημάτων:

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (5 από 14)

- **Αναλυτικότερα:**

- φτωχή, γενικά, φωνολογική αντίληψη,
- ορισμένες αντιστροφές των γραμμάτων και των ακολουθιών που σχηματίζουν,
- συχνές αλλαγές γραμμάτων μέσα σε μια λέξη με αποτέλεσμα την αλλαγή της έννοιας της λέξης,
- συγχύσεις παρόμοιων μεταξύ τους όσον αφορά το σχήμα, τη μορφή και τον ήχο γραμμάτων,

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (6 από 14)

- λαθεμένη προφορά φωνηέντων και, κυρίως, συμφώνων,
- παραλείψεις ανάγνωσης γραμμάτων μέσα στην ίδια λέξη και σε ολόκληρες προτάσεις
- η συχνή ανάγνωση ανύπαρκτων γραμμάτων (προσθέτουν σε λέξεις γράμματα τα οποία δεν υπάρχουν στο γραπτό κείμενο, π.χ.: ένας αντί ένα, παήρα αντί πήρα, κ.α.).

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (7 από 14)

- Δυσκολίες όσον αφορά την **κατανόηση και χρήση ολόκληρων λεκτικών συνόλων** (λέξεων)
- αλλαγές στην ακολουθία των λέξεων,
- αντιμεταθέσεις στην ανάγνωσή τους,
- παραλείψεις μιας ή και περισσότερων,
- συντμήσεις (π.χ. μαθαίνοντας—μαθαίνω),
- προσθήκες ή παραλείψεις μέρους (συλλαβών) λέξης,

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (8 από 14)

- δυσκολίες στην ανάγνωση, προφορά και επανάληψη πολυσύλλαβων, σύνθετων και κυρίως, νέων, άγνωστων ή ανύπαρκτων (ψευδολέξεων) λέξεων
- δυσκολίες στην άμεση και γρήγορη διάκριση διαφορετικών λέξεων.

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (9 από 14)

- Συχνές, επίσης, είναι οι **συγχύσεις μικρών λέξεων** οι οποίες, όμως, περιλαμβάνουν παρόμοια ή και όμοια, αλλά σε διαφορετική θέση γράμματα, με αποτέλεσμα να μοιάζουν οπτικά ή ακουστικά π.χ. *μόνος – νόμος, μένω – δένω*, όπως και οι παραλείψεις συνδετικών λέξεων (ο, το, σε, και)

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (10 από 14)

- **Λάθη** τα οποία αναφέρονται στην αντίληψη του ύψους και του χρωματισμού της ανάγνωσης ως διαδικασίας:
- αρκετές δυσκολίες στον χρωματισμό της φωνής ή τον έλεγχο του ύψους της φωνής, χωρίς σωστές αναπνοές, με αποτέλεσμα έναν αργό ρυθμό ανάγνωσης, με μονότονη φωνή και χωρίς ευχαρίστηση.

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (11 από 14)

- Συχνά, οι φτωχοί αναγνώστες χάνουν το σημείο όπου βρίσκονται κατά την ανάγνωση, τονίζουν λανθασμένα και δε γνωρίζουν ακριβώς ποια λέξη ή πρόταση διαβάζουν, παραλείπουν ή έχουν πλήρη σύγχυση της χρήσης και του ρόλου της στίξης και του συντακτικού γενικότερα.

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία (12 από 14)

- **Λάθη στη γραφή και την ορθογραφία:**
 - ✓ ακατάστατο γράψιμο με δυσανάγνωστες και κακογραμμένες και ανορθόγραφες λέξεις
 - ✓ ασυνέπεια ορθογραφημένης γραφής ακόμα και της ίδιας λέξης μέσα σε μια σελίδα χωρίς τονισμό των λέξεων ή λανθασμένο τονισμό.
 - ✓ αδυναμία εφαρμογής γραμματικών κανόνων

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στη σχολική ηλικία(13 από 14)

- Πολύ συχνές είναι οι **αντιστροφές γραμμάτων**:
- ✓ Κυρίως, γίνεται μια μεταστροφή του προσανατολισμού από αριστερά- δεξιά σε δεξιά-αριστερά. Το παιδί δηλαδή, γράφει ορισμένα γράμματα γυρισμένα από την άλλη πλευρά ή το επάνω - κάτω. Συγχέει π.χ., τα δ,σ,β,ρ και άλλα αλφαβητικά ή αριθμητικά σύμβολα που μοιάζουν οπτικά μεταξύ τους, αλλά μπορεί να διαφέρουν στον χωρικό προσανατολισμό τους.

Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών στην εφηβική ηλικία(14 από 14)

➤ Εμμένουσες δυσκολίες στην ανάγνωση:

όσον αφορά την κατανόηση των όσων διαβάζει και, κυρίως, άγνωστων και μακροσκελών κειμένων, με αποτέλεσμα την αδυναμία απόδοσής τους (ιδιαίτερα, γραπτώς) και περαιτέρω επεξεργασίας τους

Δυσκολίες στη γραφή

- αδυναμία κατάκτησης ιστορικής ορθογραφίας, με αποτέλεσμα το ελλιπές λεξιλόγιο,
- αδυναμία αυτοματοποιημένης γραφής σύμφωνα με ορθογραφικούς κανόνες,
- έντονα στοιχεία κακογραφίας,
- αδυναμία ανάπτυξης ελεύθερων κειμένων, χωρίς ανάπτυξη ιδεών και επιχειρημάτων, χωρίς επιτηδευμένο λόγο

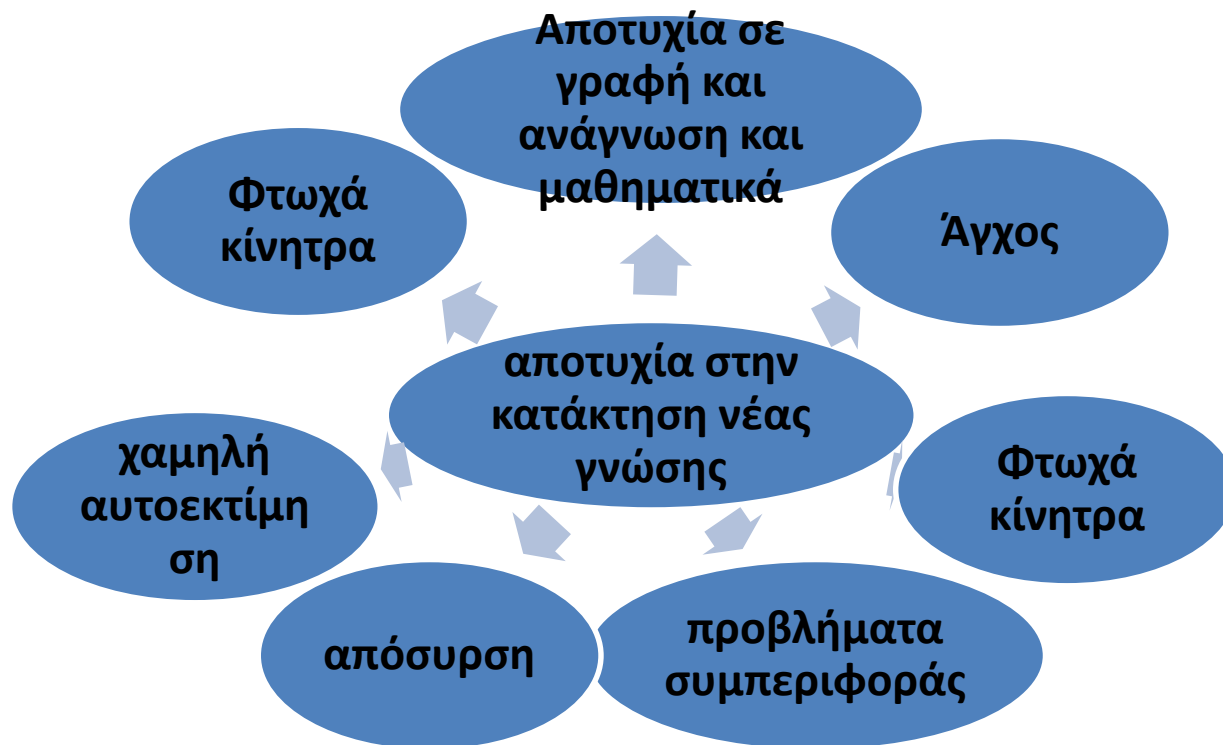
Δυσκολίες στα μαθηματικά

- Δυσκολίες στην κατανόηση των μαθηματικών εννοιών και την εκτέλεση πράξεων (κυρίως των τύπων των εξισώσεων),
- αδυναμία κατανόησης του ρόλου των μαθηματικών συμβόλων και των σχέσεων που συμβολίζουν,
- αδυναμία συσχέτισης πολλών μαθηματικών σχέσεων ταυτόχρονα

Το ιδιαίτερο της εφηβείας

Κύκλος αποτυχίας

Περιβάλλον εφήβου

- Σημαντικός ο ρόλος του περιβάλλοντος του εφήβου:

Συχνά χαρακτηρίζεται από υπερβολικές απαιτήσεις αγνοώντας τις συναισθηματικές ανάγκες του εφήβου, υποκινούμενο από την κοινωνική πραγματικότητα που απαιτεί από τον μαθητή να καταστείλει χαρακτηριστικά της εφηβικής του ταυτότητας και συμπεριφοράς, προκειμένου να ανταποκριθεί στο σχολικό σύστημα.

Βιβλιογραφία ενότητας (1 από 3)

- Βουλγαρίδου, Ο. (2011). *Μαθησιακές δυσκολίες. Ταυτοποίηση μαθησιακών δυσκολιών σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα*. Εκδόσεις: Σπανίδης.
- Καράντζης, Ι. (2001). *Τα προβλήματα μνήμης των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες*. Εκδόσεις: Τυπωθήτω.
- Κοτσιρίλου, Κ. (2013). *Η ολική συλλαβή. Μια μέθοδος ανάγνωσης για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες*. Εκδόσεις: Αρμός
- Μπόντη, Ε. (2013). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Μια εναλλακτική προσέγγιση... για όλους*. Εκδόσεις: Μέθεξις
- Παντελιάδου, Σ. (2007). *Εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης και μαθησιακές δυσκολίες*. Βόλος : Γράφημα.
- Πολυχρόνη, Φ. (2011). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες*. Εκδόσεις: Πεδίο.
- Σακκάς, Β. (2002). *Μαθησιακές δυσκολίες και οικογένεια*. Εκδόσεις: Ατραπός

Βιβλιογραφία ενότητας (2 από 3)

- Στάθης, Φ. (2010). Μαθησιακές δυσκολίες και δυσλεξία : Πρακτικοί τρόποι αντιμετώπισης . Αθήνα : Ιδιωτική Έκδοση
- Συλλογικό έργο (2008). *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες* . Βόλος : Γράφημα.
- Τζουριάδου, Μ. (2011). Μαθησιακές δυσκολίες : Θέματα ερμηνείας και αντιμετώπισης. Θεσσαλονίκη : Προμηθεύς
- Τζουριάδου, Μ. (2001). *Πρώιμη παρέμβαση*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς
- Τομαράς, Ν. (2008). *Μαθησιακές δυσκολίες : Ισότιμες ευκαιρίες στην εκπαίδευση: Πρακτικές απαντήσεις στα ερωτήματα γονιών και εκπαιδευτικών για τη δυσλεξία, τις δυσαριθμησίες και τη διαταραχή ελλειμματικής προσοχής, υπερκινητικότητα*. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη.
- Τρίγκα-Μέρτικα, Ε. (2010). *Μαθησιακές δυσκολίες*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Χρήσιμες ιστοσελίδες

<http://www.selle.gr/>

<http://www.logopedists.gr/logopedists/>

<http://www.logotherapia.gr/>

<http://www.asha.org/public/speech/disorders/ChildSandL.htm>

<http://www.nidcd.nih.gov/health/voice/pages/specific-language-impairment.aspx>

<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3613/1059.pdf>

kday-v.thess.sch.gr/wp-content/uploads/ny2.doc

http://dipe.mes.sch.gr/index_htm_files/praktika_imeridas_eid_agogis_2013.pdf

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. <Ζακοπούλου Βικτωρία>.

<Μαθησιακές Δυσκολίες: διγλωσσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον>.

Έκδοση: 1.0 <Ιωάννινα>, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO101/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Τσάνταλη Ελένη>
<Ιωάννινα>, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης